Asiakirjapyyntöön vastaaminen

KANTELU

X ry on 5.11.2025 oikeuskanslerille osoittamassaan kantelussa arvostellut Äänekosken kaupungin menettelyä kantelijan asiakirjapyyntöön vastaamisessa. Kantelun mukaan Äänekosken kaupunki ei ole toimittanut kantelijalle sen 10.5.2024 pyytämiä asiakirjoja lain edellyttämässä määräajassa eikä vaihtoehtoisesti ole antanut kantelijalle sen pyynnöstä huolimatta päätöstä asiakirjojen antamatta jättämisestä valitusosoituksineen tai ilmoitusta siitä, että pyydettyjä asiakirjoja ei ole.

SELVITYS

Äänekosken kaupunki on antanut siltä pyytämäni selvityksen ja lausunnon, jotka lähetetään kantelijalle tämän päätöksen ohessa.

RATKAISU

Sovellettavat oikeusohjeet

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Pykälän 2 momentin mukaan käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea

PL 20, 00023 Valtioneuvosto Puhelin 0295 162501 kirjaamo.okv@gov.fi

www.oikeuskansleri.fi

muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (633/1999, julkisuuslaki) 14 §:n 3 momentin mukaan, jos virkamies kieltäytyy antamasta pyydettyä tietoa, hänen on 1) ilmoitettava tiedon pyytäjälle kieltäytymisen syy, 2) annettava tieto siitä, että asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi, 3) tiedusteltava asian kirjallisesti vireille saattaneelta tiedon pyytäjältä, haluaako hän asian siirrettäväksi viranomaisen ratkaistavaksi, sekä 4) annettava tieto käsittelyn johdosta perittävistä maksuista.

Julkisuuslain 14 §:n 4 momentin mukaan pykälässä tarkoitettu asia on käsiteltävä viivytyksettä, ja tieto julkisesta asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Jos pyydettyjä asiakirjoja on paljon tai niihin sisältyy salassa pidettäviä osia tai jos muu niihin rinnastettava syy aiheuttaa sen, että asian käsittely ja ratkaisu vaativat erityistoimenpiteitä tai muutoin tavanomaista suuremman työmäärän, asia on ratkaistava ja tieto julkisesta asiakirjasta annettava viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön.

Julkisuuslain 33 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen päätökseen pyydetyn asiakirjan antamatta jättämisestä on mahdollista valittaa hallintotuomioistuimeen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetyllä tavalla.

Asiassa saatu selvitys

Äänekosken kaupungin antaman selvityksen mukaan sen kirjaamo oli 13.5.2024 vastannut kantelijan 10.5.2024 tekemään tietopyyntöön, että asiaa oli selvitelty, asia oli vielä keskeneräinen, ja että selvityksiä maastossa tullaan vielä täydentämään. Kirjaamo oli ilmoittanut samalla kantelijalle, että tietoa ja materiaalia toimitetaan, kun asia etenee. Kantelija oli vielä samana päivänä rajannut tietopyyntönsä koskemaan ennen tietopyynnön lähettämistä syntyneitä asiakirjoja ja pyytänyt ilmoittamaan, mikäli niitä ei ole.

Kantelija oli 26.5.2024 pyytänyt kaupungilta välittömästi tiedon, jos pyydettyjä asiakirjoja ei ole, tai valituskelpoisen päätöksen, jos asiakirjoja kieltäydytään luovuttamasta. Kaupungin maankäyttöpäällikkö oli 27.5.2024 vastannut kantelijalle, että asia oli keskeneräinen ja muistio asiasta tehdään, kun asia etenee. Kantelija oli samana päivänä täsmentänyt maankäyttöpäällikölle asiakirjapyynnön koskevan sen esittämistä edeltävää aikaa ja ilmoittanut tulkitsevansa vastauksen kieltäytymiseksi toimittaa asiakirjoja. Kantelija oli edelleen vaatinut valituskelpoista päätöstä asiassa.

Kaupungin selvityksen mukaan ELY-keskus laati maastotarkastuksesta sen toimittamisen jälkeen 14.6.2024 päivätyn muistion, jonka se lähetti tiedoksi kaikille osapuolille, kantelija mukaan lukien. Kaupunki sai 6.9.2024 poliisilta tiedon, että kantelija oli tehnyt poliisille ilmoituksen epäillystä luonnonsuojelurikoksesta. Samassa yhteydessä kantelija esitti väitteitä kaupungin julkisuuslain vastaisesta menettelystä. Kaupungin keskushallinto ryhtyi selvittämään tilannetta. Kaupunki vastasi tietopyyntöön 26.9.2024 toimittamalla asiaan liittyvät asiakirjat, ilmoittamalla maastokatselmuksen suunnittelun lähtökohdat sekä kertomalla, että ennen tietopyyntöä 10.5.2024 tehtyjä maastokatselmuksia ei ollut dokumentoitu. Kantelija ei ollut tämän jälkeen enää esittänyt kaupungille tarkennuksia tai lisäyksiä tietopyyntöönsä.

Kaupungin mukaan sen maankäyttöpäällikkö oli ollut siinä käsityksessä, että ELY-keskuksen muistio oli riittävä dokumentti tietopyynnön esittäjälle. Hän ei ollut ymmärtänyt tehdä asiasta valituskelpoista päätöstä, koska kaupungilla ei ollut asiasta muita dokumentteja.

Kaupunki on lausuntonaan asiasta todennut, että se on kiistatta epäonnistunut noudattamaan julkisuuslain mukaisia määräaikoja vastatessaan kantelussa tarkoitettuun tietopyyntöön. Tietopyyntöön oli kuitenkin vastattu 26.9.2024. Vastaus oli kaupungin mukaan annettu mahdollisimman pikaisesti sen jälkeen, kun tietopyynnön käsittelyn tilanne oli tullut kaupungin tietoon maankäyttöpäällikön ja kantelijan välistä viestinvaihtoa laajemmin. Kantelun kohteena oleva kaupungin menettely oli sen käsityksen mukaan korjattu ja tietopyyntöön vastattu yli vuosi ennen kantelun tekemistä. Kaupungilla ei ilmoittamansa mukaan ole kantelijan pyytämiä asiakirjoja eikä käsityksensä mukaan myöskään velvollisuutta tai viranomaisroolia laatia sellaisia.

Arviointi

Julkisuuslaista tai sitä koskevasta hallituksen esityksestä (HE 30/1998 vp) ei suoraan ilmene, tuleeko viranomaisten antaa perusteltu valituskelpoinen päätös myös siinä tapauksessa, että viranomaisella ei ole pyydettyä asiakirjaa. Kysymykseen on kuitenkin otettu kantaa ylimpien laillisuusvalvojien jo hyvin vakiintuneessa ratkaisukäytännössä, jonka mukaan asiakirjapyyntöön tulee pyydettäessä antaa valituskelpoinen päätös myös mainitunlaisessa tilanteessa (ks. esim. päätökseni 30.3.2023 dnro OKV/957/10/2022 ja siinä mainitut ratkaisut sekä tuore eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen päätös 3.7.2026 dnro EOAK/5715/2025). Oikeuden joko saada pyydetty asiakirja tai asiaa koskeva muutoksenhakukelpoinen päätös on arvioitu olevan ehdoton, minkä vuoksi viranomaisella ei ole menettelyn suhteen harkintavaltaa.

Oikeus saada perusteltu päätös ja hakea päätökseen muutosta ovat perustuslaissa turvattuja hyvän hallinnon keskeisiä oikeusturvatakeita. Asiakirjan pyytäjällä on julkisuuslaissa turvattu oikeus halutessaan saada perusteltu päätös siitä, miksi hänelle ei anneta hänen pyytämäänsä asiakirjaa. Mikäli asiakirjan pyytäjälle ei anneta asiasta valituskelpoista päätöstä, hänellä ei ole mahdollisuutta saattaa kysymystä asiakirjan julkisuudesta muutoksenhakutuomioistuimen

arvioitavaksi. Kysymys on siten asiakirjan pyytäjän oikeusturvan toteutumisesta. Valituskelpoisen päätöksen antamisen on todettu vahvistavan pyytäjän oikeusturvaa erityisesti tilanteessa, jossa pyytäjä epäilee viranomaisella olevan sellainen hänelle merkityksellinen asiakirja, jota hänelle ei haluta luovuttaa.

Äänekosken kaupunki ei ollut antanut kantelijalle valituskelpoista päätöstä, vaikka se ei ollut luovuttanut kantelijalle kaikkia tämän pyytämiä asiakirjoja ja vaikka kantelija oli mainitunlaista päätöstä nimenomaisesti pyytänyt. Edellä selostetun laillisuusvalvontakäytännön mukaan julkisuuslain 14 §:n 3 momentin 3 kohdassa säädettyä menettelyä on noudatettava siinäkin tapauksessa, että viranomaisella ei ole pyydettyä asiakirjaa.

Siltä osin, kun kaupunki oli vastannut kantelijan tekemään tietopyyntöön luovuttamalla osan asiakirjoista, se oli tehnyt sen vasta neljä ja puoli kuukautta tietopyynnön saamisesta. Kaupunki ei ole selvityksessään esittänyt hyväksyttäviä syitä kantelijan asiakirjapyynnön käsittelyn viivästymiselle tältä osin. Kaupunki on siten vastannut kantelijan asiakirjapyyntöön vain osittain ja siltäkin osin paljon myöhemmin kuin sen olisi julkisuuslain 14 §:n 4 momentissa säädetyn mukaan tullut vastata.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Äänekosken kaupunki ei ole käsitellyt kantelijan asiakirjapyyntöä julkisuuslain 14 §:ssä edellytetyllä tavalla.

Kiinnitän Äänekosken kaupungin huomiota julkisuuslain menettelysäännösten noudattamiseen asiakirjapyyntöjen käsittelyssä.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri Petri Martikainen

Esittelijäneuvos Elina Nyholm